

Asia: VN/33578/2025

Lausuntopyyntö: Valtioneuvoston asetus saamen kielen toimistosta ja valtioneuvoston asetus saamelaiskäräjistä annetun asetuksen kumoamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aluksi

Asetus saamelaiskäräjistä on annettu saamelaiskäräjistä annetun lain (saamelaiskäräjälaki, 974/1995) sekä saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain (516/1991), sittemmin saamen kielilain (1086/2003) nojalla. Saamelaiskäräjälakia muutettiin 1.8.2025 voimaan tulleilla muutoksilla (414/2025). Tavoitteena oli suojella ja edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä parantaa saamelaisten kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Uudistuksen yhteydessä laista poistettiin asetuksenantovaltuuksia koskien saamelaiskäräjien tehtäviä, organisaatiota ja toimintaa. Saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi on perusteltua, että saamelaiskäräjiä koskeva sääntely toteutetaan lailla ja saamelaiskäräjien itsensä hyväksymällä työjärjestyksellä.

Tämän takia esitetään, että asetus saamelaiskäräjistä kumotaan, ja saamen kielen toimistosta säädetään erillisellä uudella asetuksella. Oikeusministeriö on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausunnon asiasta.

Saamelaiskäräjien huomiot

Saamelaiskäräjät kannattaa ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi saamen kielen toimistosta ja se vastaa Saamelaiskäräjien näkökulmasta saamen kielen toimiston nykyisiä tehtäviä. Kuten lausuntopyynnön perustelumuiotissa todetaan, niin ei myöskään Saamelaiskäräjien näkökulmasta saamen kielen toimiston tehtävät eivät tulisi muuttumaan, joten ehdotetulla asetuksella ei arvioida olevan käytännön vaikutuksia toimiston toimintaan Saamelaiskäräjät pitää myös kannatettavana, että yhteispohjoismaisen Sami Giellagaldun viitataan saamen kansan yhteispohjoismainen asiantuntija-elimenä saamen kieliä koskevissa asioissa, saamen kielen lautakunnan sijaan.

Saamelaiskäräjät haluaa kuitenkin tässä yhteydessä nostaa esiin, että Saamelaiskäräjät on nähnyt erittäin ajankohtaiseksi ottaa saamen kielilain uudistamistarpeet ja samalla saamen kielen toimiston tehtävät tarkasteluun tulevalla hallituskaudella. Saamelaiskäräjien näkökulmasta saamen kielilaki on vanhentunut ja vaikeatulkintainen, mikä on osaltaan aiheuttamassa sen heikkoa toimeenpanoa. Samalla olisi syytä tarkastella mm. nykyisten saamen kielen toimiston kääntäjäresurssien riittävyttä, varsinkin jos saamen kielilain toimeenpanon toivotaan paranevan ja jatkossakin viranomaisilla on oikeus saada käännös saamen kielen toimistolta.

Nyt esitetyssä asetuksessa, kuin myös aikaisemmassa asetuksessa, säädetään saamen kielen toimiston tulkkaukseen liittyvistä tehtävistä. Saamen kielen toimiston tehtävänä on avustaa viranomaisia saamen kielen taitoisten tulkkien hankkimisessa. Tätä tehtävää varten Saamelaiskäräjillä on mm. verkkosivuillaan ohjeet tulkkien tilaamiseen ja yhteystiedot saamen kielen taitoisille tulkeille. Saamelaiskäräjien huomioiden mukaan viranomaisten on kuitenkin vaikea tavoittaa pääasiassa freelan-cerina toimivia tulkkeja varsinkin virka-aikaan. Saamelaiskäräjät on aikaisemmin esittänyt oikeus-ministeriölle, että saamen kielen toimiston tehtäväkuvaa tulisi kehittää siihen suuntaan, että saamen kielen toimisto toimisi käännöstoimiston lisäksi myös tulkkipalveluksena ja tarjoaisi viranomaisille myös tulkkipalveluita. Nämä ovat esimerkkejä saamen kielilain muutostarpeista, esimerkit on otettu nyt lausuttava olevasta asetusluonnoksesta. Saamen kielilain uudistaminen vaati laajempaa tarkastelua, ei vain asetuksessa säädettyistä asioista.

Samassa yhteydessä ehdotetaan valtioneuvoston asetukseksi saamelaiskäräjistä annetun asetuksen kumoamisesta. Lakia saamelaiskäräjistä (saamelaiskäräjälaki, 974/1995) muutettiin 1.8.2025 voimaan tulleilla muutoksilla (414/2025). Saamelaiskäräjälain uudistuksen yhteydessä muutettiin myös lakiin kirjattuja asetuksenantovaltuuksia. Hallituksen esityksessä todetaan, että saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi on perusteltua, että saamelaiskäräjiä koskeva sääntely toteutetaan lailla ja saamelaiskäräjien itsensä hyväksymällä työjärjestyksellä. Asetuksella saamelaiskäräjien tehtävistä, organisaatiosta tai toiminnasta ei sen sijaan ole soveliasta säätää. (HE 100/2023 vp, s.115). Saamelaiskäräjät kannattaa asetuksen kumoamista ja on yhtä mieltä siitä, että muutoksella vahvistetaan saamelaiskäräjien itsehallinnollista asemaa. Saamelaiskäräjät ei näe, että asetuksen kumoamisella olisi vaikutuksia saamelaiskäräjien tai saamen kielen toimiston toimintaan.

Saamelaiskäräjät toteaa lisäksi, että Saamelaiskäräjiä on kuultu asian valmistelun yhteydessä asianmukaisesti ja saamelaiskäräjälain 5 §:n mukaisesti. Saamelaiskäräjien kanssa on neuvoteltu asiasta virkamiestasolla valmistelun aikana ja tiedusteltu myös tarvetta Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisille neuvotteluille.

Inarissa 3.5.2026

Tuomas Aslak Juuso

Anne Kirste Aikio

puheenjohtajan sijainen

erityisasiantuntija, kielelliset oikeudet

saamen kielen toimiston päällikkö

Lausunnon valmisteluun on osallistunut juridinen erityisasiantuntija Sarita Kämäräinen.

Puheenjohtajan sijainen on hyväksynyt lausunnon 3.5.2026.

Aikio Kirste
Saamelaiskäräjät